

პირდაპირი უცხოური ინვესტიციები და საინვესტიციო კლიმატი თანამედროვე ეტაპზე

ნინო ბენდიანიშვილი
სტუ-ს ასისტენტ-პროფესორი

რეზიუმე

გარდამავალ პერიოდში, უცხოური ინვესტიციები სულ უფრო და უფრო ხშირად განიხილება, როგორც ეკონომიკური განვითარებისა და მოდერნიზაციის წყარო, შემოსავლის ზრდისა და დასაქმების საშუალება. ქვეყნებმა განახორციელეს პირდაპირი უცხოური ინვესტიციების ლიბერალიზაციის რეჟიმები და სხვადასხვა პოლიტიკა ინვესტიციების მოსაზიდად.

განხილვის საგანია, თუ როგორ უნდა გატარდეს შესაბამისი საშინაო პოლიტიკა, რათა უცხოური ინვესტიციებით მიღებული სარგებელი მაქსიმალურად გამოიყენონ ქვეყნებმა.

პირდაპირი უცხოური ინვესტიციების საერთო სარგებელი განვითარებადი ქვეყნებისთვის მნიშვნელოვანია. მასპინძელი ქვეყნის პოლიტიკა და განვითარების საბაზისო დონე კი მორგებული უნდა იყოს თანამედროვე პირობებს რომ შეიქმნას ხელსაყრელი საინვესტიციო გარემო.

კვლევების სიჭარბე აჩვენებს, რომ პირდაპირი უცხოური ინვესტიციები ინვესტ ტექნოლოგიების გავრცელებას, ხელს უწყობს ადამიანური კაპიტალის ფორმირებას, ასევე საერთაშორისო სავაჭრო ინტეგრაციას, უფრო კონკურენტუნარიანი ბიზნეს გარემოს შექმნას და აძლიერებს სანარმოს განვითარებას. ამის საფუძველზე ხდება მაღალი ეკონომიკური ზრდა, რომელიც სიღარიბის დაძლევის ყველაზე ძლიერი ინსტრუმენტია განვითარებად ქვეყნებში. უფრო მეტიც, მკაცრად ეკონომიკური სარგებლის მიღმა, პირდაპირი უცხოური ინვესტიციები შეიძლება დაეხმაროს გარემოს გაუმჯობესებას და სოციალური პირობები შეიქმნას მასპინძელ ქვეყანაში, მაგალითად, „უფრო სუფთა“ ტექნოლოგიების გადაცემით და სოციალურად პასუხისმგებელი კორპორატიული პოლიტიკის უზრუნველყოფით.

FOREIGN DIRECT INVESTMENTS AND INVESTMENT CLIMATE AT THE MODERN STAGE

Nino Bendianishvili
Associate professor of GTU

RESUME

In the transition period, foreign investment is increasingly seen as a source of economic development and modernization, a means of income growth and employment. Countries have implemented FDI liberalization regimes and various policies to attract investment.

It is a matter of discussion how appropriate domestic policies should be implemented so that countries can maximize the benefits of foreign investment.

The overall benefits of FDI for developing countries are significant. The host country's policy and basic level of development should be adjusted to modern conditions to create a favorable investment environment.

A plethora of studies show that FDI leads to technology diffusion, promotes human capital formation, as well as international trade integration, creates a more competitive business environment, and enhances enterprise development. Based on this, high economic growth takes place, which is the most powerful tool for overcoming poverty in developing countries. Moreover, beyond strictly economic benefits, FDI can help improve the environment and social conditions in the host country, for example by transferring “cleaner” technologies and ensuring socially responsible corporate policies.

Keywords: Foreign direct investment, investment motivations, investment climate, investment environment.

საკვანძო სიტყვები: პირდაპირი უცხოური ინვესტიციები, ინვესტიციების მოტივაციები, საინვესტიციო კლიმატი, საინვესტიციო გარემო.

* * * *

ემპირიული კვლევების უმეტესობა ასკვნის, რომ პირდაპირი უცხოური ინვესტიციები ხელს უწყობს სხვადასხვა ფაქტორის პროდუქტიულობით შემოსავლის ზრდას მასპინძელ ქვეყნებში. ისინი (FDI) არის გლობალიზაციის, ეკონომიკური ზრდისა და ინდუსტრიალიზაციის მთავარი მასტიმულირებელი ძალა.¹

ნაკლებად განვითარებულ ეკონომიკაში, როგორც ჩანს, პირდაპირი უცხოური ინვესტიციის აქვს გარკვეულწილად მცირე გავლენა ეკონომიკურ ზრდაზე, რაც მიეკუთვნება “ზღურბლის გარე ფაქტორების” არსებობას. როგორც ჩანს, განვითარებად ქვეყნებს გარკვეული პერიოდი სჭირდებათ, რომ მიაღწიონ განათლების, ტექნოლოგიების, ინფრასტრუქტურისა და ჯანდაცვის განვითარების დონეს, სანამ შეძლებენ უცხოური სარგებლის მიღებას. არასრულყოფილმა და განუვითარებელმა ფინანსურმა ბაზრებმა ასევე შესაძლოა ხელი შეუშალოს ქვეყანას პირდაპირი უცხოური ინვესტიციების სრული სარგებლის მიღებისგან. სუსტი ფინან-

1 <http://geoeconomics.ge/?p=13638>

სური შუამავლობის შემთხვევა შიდა სანარმოებთან დაკავშირებით ბევრად უფრო რთულია, ვიდრე მრავალეროვნული სანარმოებისა (MNES). ზოგიერთ შემთხვევაში, შეიძლება გამოიწვიოს ფინანსური რესურსების სიმცირე, რაც ხელს უშლის მათ უცხოური ყოფნით წარმოქმნილი ბიზნეს შესაძლებლობების ხელში ჩაგდებას. უცხოელი ინვესტორების მონაწილეობა ფიზიკურ ინფრასტრუქტურაში და ფინანსურ სექტორებში კი ეხმარება მათ ამ ყოველივეს უზრუნველყოფაში.

ეკონომიკური ლიტერატურა ტექნოლოგიის ტრანსფერებს განსაზღვრავს ყველაზე მნიშვნელოვან არხად, რომლის მეშვეობითაც შეიძლება უცხოური კორპორატიული რესურსები აწარმოოს პოზიტიური გარეგანი ეფექტების საშუალებით მასპინძელ განვითარებად ეკონომიკაში.

MNES არის განვითარებული მსოფლიოს კორპორატიული კვლევის ყველაზე მნიშვნელოვანი წყარო. ისინი ზოგადად ფლობენ უფრო მაღალ ტექნოლოგიის დონეს, ვიდრე ხელმისაწვდომია განვითარებად ქვეყნებში, ამიტომ მათ აქვთ მნიშვნელოვანი ტექნოლოგიური გადამტანების წარმოქმნის პოტენციალი. თუმცა, რამდენად და რამდენად უწყობს ხელს MNE-ები ასეთ გავრცელებას განსხვავდება კონტექსტის და სექტორების მიხედვით.

უნდა ითქვას, რომ განვითარებადი ქვეყნების ადამიანურ კაპიტალზე პირდაპირი უცხოური ინვესტიციების ძირითადი ზეგავლენა, როგორც ჩანს, ირიბია და არ ხდება ძირითადად ძალისხმევის შედეგად. საინვესტიციო მოტივაციები გამომდინარეობს მთავრობის პოლიტიკიდან, რომელიც ცდილობს პირდაპირი უცხოური ინვესტიციების მოზიდვას გაძლიერებული ადამიანური კაპიტალის მეშვეობით.

მას შემდეგ, რაც ინდივიდები დასაქმდებიან MNE-ში, შვილობილი კომპანიების მეშვეობით მათი ადამიანური კაპიტალი შეიძლება კიდევ უფრო გაძლიერდეს ტრენინგითა და სამსახურში მიღებული პრაქტიკით. ამ შვილობილ კომპანიებს ასევე შეიძლება ჰქონდეთ დადებითი გავლენა ადამიანური კაპიტალის გაზრდაზე სხვა სანარმოებში რომლებთანაც ისინი ავითარებენ კავშირებს, მათ შორის მომწოდებლებთან. ასეთ გაუმჯობესებას შეიძლება ჰქონდეს შემდგომი ეფექტი, როდესაც მუშახელი სხვა ფირმებში გადადის და ზოგიერთი თანამშრომელი ხდება მენარმე. ამრიგად, ადამიანური კაპიტალის განვითარების საკითხი საკმაოდ მნიშვნელოვანია.

აღსანიშნავია, რომ პირდაპირი უცხოური ინვესტიციების ზემოქმედების ემპირიული მტკიცებულება მასპინძელი ქვეყნის საგარეო ვაჭრობაზე მნიშვნელოვნად განსხვავდება ქვეყნებისა და ეკონომიკური სექტორების მიხედვით. მიუხედავად ამისა, კონსენსუსი ჩნდება, რომ პირდაპირი უცხო-

ური ინვესტიციები მჭიდრო კავშირშია ვაჭრობასთან. განიხილება უფრო ფართო კონტექსტში, ვიდრე ინვესტიციის პირდაპირი გავლენა იმპორტთან და ექსპორტთან. განვითარებადი ქვეყნებისთვის პირდაპირი უცხოური ინვესტიციების ვაჭრობასთან დაკავშირებული ძირითადი სარგებელი მდგომარეობს მის გრძელვადიან წვლილში მასპინძლის ინტეგრაციაში.

სტატისტიკის ეროვნული სამსახურის ინფორმაციით, საქართველოში 1 152.8 მილიონი აშშ დოლარი ინვესტიცია შემოვიდა.² მნიშვნელოვანია ხელი შეეწყოს საინვესტიციო კლიმატის გაუმჯობესებას, პირდაპირი უცხოური ინვესტიციების მოცულობის ზრდასა და ეკონომიკის წინსვლას.³

ეს პროცესები უფრო მჭიდროდ ფიგურირებს მსოფლიო ეკონომიკაში. ამ პროცესში მონაწილეობს როგორც იმპორტი, ასევე ექსპორტი. ანუ ვაჭრობა და ინვესტიციები სულ უფრო მეტად არის აღიარებული, როგორც ურთიერთგამაძლიერებელი არხები ტრანსსასაზღვრო საქმიანობისთვის. თუმცა, მასპინძელი ქვეყნის ხელისუფლებას სჭირდება საგარეო ვაჭრობაზე პირდაპირი უცხოური ინვესტიციების მოკლე და საშუალოვადიანი ზემოქმედების გათვალისწინება.

დასკვნა

მთავარი დასკვნა, რომელიც შეიძლება გამოვიტანოთ, არის ის, რომ პირდაპირი უცხოური ინვესტიციების ეკონომიკური სარგებელი რეალურია, მაგრამ ისინი ავტომატურად არ გროვდება. იმისთვის, რომ მიიღოთ მაქსიმალური სარგებელი უცხოური კორპორატიული ყოფნით ჯანსაღი ბიზნესისთვის ხელსაყრელი გარემოს შექმნა უმნიშვნელოვანესია, რაც ნაახალისებს როგორც შიდა, ისე უცხოურ ინვესტიციებს, უზრუნველყოფს ინოვაციების სტიმულს და აუმჯობესებს უნარებს და ხელს უწყობს კონკურენტუნარიან კორპორატიულ კლიმატს.

ფაქტორები, რომლებიც აფერხებენ პირდაპირი უცხოური ინვესტიციების სრულ სარგებელს, ზოგიერთ განვითარებად ქვეყანაში ეს არის განათლებისა და ჯანდაცვის დონე, მასპინძელი ქვეყნის ტექნოლოგიური დონე. ასევე, სანარმოების ვაჭრობისადმი არასაკმარისი გახსნილობა, სუსტი კონკურენცია და არაადეკვატური მარეგულირებელი ჩარჩოები.

საბოლოო ეკონომიკური ეფექტი პირდაპირი

2 <https://www.geostat.ge/ka/modules/categories/191/pirdapiri-utskhouri-investitsiebi>

3 ქვეყნის ძირითადი მონაცემები და მიმართულებები 2018-2021 წლებისათვის (პირველადი ვარიანტი), თბილისი 2017.

https://www.mof.ge/images/File/BDD/2018-2021/pirveladi_BDD_2018-2021_05.07.2017.pdf

უცხოური ინვესტიციების შესახებ ეკონომიკებზე, რომლებსაც დაფინანსების მცირე რესურსი აქვთ, გადამწყვეტად დამოკიდებულია მასშინძელი ქვეყნის ხელისუფლების პოლიტიკაზე. მიუხედავად იმისა, რომ მომსახურების სექტორში ბევრი განვითარებადი ქვეყანა შეიძლება იყოს დასახვეწი და შესაბამისად, ვერ ხერხდებოდეს პირდაპირი უცხოური ინვესტიციების, მოპოვების დიდი ნაკადების

მოზიდვა, უხვად ბუნებრივი რესურსების მქონე ქვეყნებში შეიძლება სასარგებლოდ განვითარდეს უცხოური ინვესტიციების დახმარებით. განსაკუთრებით აღსანიშნავია პანდემიით გამოწვეული მწვავე ეკონომიკურ შოკებთან დაკავშირებული კრიზისების მართვის თავიდან ასაცილებელი ღონისძიებები.⁴

4 <https://conferenceconomics.tsu.ge>

გამოყენებული ლიტერატურა:

1. <http://geoconomics.ge/?p=13638> [უკანასკნელად გადამოწმდა 20.09.2022]
2. <https://www.geostat.ge/ka/modules/categories/191/pirdapiri-utskhourinvestitsiebi> [უკანასკნელად გადამოწმდა 22.09.2022]
3. ქვეყნის ძირითადი მონაცემები და მიმართულებები 2018-2021 წლებისათვის (პირველადი ვარიანტი), თბილისი 2017.
4. https://www.mof.ge/images/File/BDD/2018-2021/pirveladi_BDD_2018-2021_05.07.2017.pdf [უკანასკნელად გადამოწმდა 23.09.2022]
5. <https://conferenceconomics.tsu.ge> [უკანასკნელად გადამოწმდა 24.09.2022]